

Világutazó

Szerkeszti: Márkus Aladár

1936. **Julius**

Narancsot tessék!...

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Világjáró

Milyen boldog az, aki békén művelheti kertjét! Boldog, akinek apáiról maradt kertjét senki el nem vitathatja, jussát senki el nem perelheti. Örönd az ősi fák gyümölcsének s azzal a nyugodt tudattal ültet új fákat, hogy annak gyümölcsseit gyermekei, unokái fogják élvezni. Boldog, akinek nyugodt tűzhelye, békés kertje van.

Milyen más a vándor sorsa! Élete örök nyugtalanság, országutak koldusa, idegen ajtók kopogtatója. Hol beengedik, hol nem. És ha valahol beengedik, ismét kivetik csakhamar. Járja a világot, céltalan, reménytelen, ütött, rugott vándorként, koldusként . . .

Világnak vándora lenni — zsidó sors. Védtelen, tehetetlen, mindig és mindenütt idegen. Kegyelmet kérni és kegyelmet találni ideig-óráig, míg egy mozdulat, egy tollvonás, egy szellő elfújja a kegyelmet és a vándor járhatja tovább a világot. Zsidónak nincs nyugodt tűzhelye, békés kertje, amelybe ültethet virágokat öregsége öröme, ahol ültethet fákat gyermekei gyarapodására.

Világnak vándora a zsidó. Végtelen kalandok „búsképű lovagja.” Örök bukdácsolás, mindig új és új nekikezdés. Soha nem juthat előre, a Hatalom egy arcfintorral romba dönti homokvárát és újból előlről kezdi meg mindent. Szívós kitartással, vak reménykedéssel.

A zsidó végzet megtestesítője Márkus Aladár szerkesztő is. Ha történetesen nem zsidónak születik, ha olyan népnek fia lenne, melynek van saját kertje, saját tűzhelye, akkor ma, évtizedes munka után bőségben élne, összeköttetésekkel, tekintéllyel dúslakodva. Szívós kitartása, örök optimizmusa, délibábos reményei valóra válnának s nem kellene erejét apró-cseprő gáncsokra fecsérelni s örökké felörlő akadályversenyt futnia. Világjáró ő is, mint népe. Halad az örök úton a céltalan cél felé . . .

Az üzőtt-vetett vándornép az új lobogó alatt is fogadja szeretettel és megértéssel üzőtt-vetett, tollforgató kóbor lovagját és lássa benne saját galut-sorsának megtestesítőjét!

Az elnémult „UJ Út” munkatársai.

A telefon feltalálója: Philipp Reiss, aki 100 évvel ezelőtt Gelnhausenban született. A mai Németország minden zsidó tudós alkotását mellőzi. Mit fognak csinálni a Hitlerék telefon nélkül?! . . .

*

A zsidó frontharcosok, akik a világháborúban a zsidó legiósapatban, a brit lobogó alatt harcoltak a törökök ellen, azt követelik az angol kormánytól, hogy a bevándorlási létszámon felül telepedhessenek le Palesztinában.

*

A dawosi merénylet 1936 őszén kerül esküdtszéki főtárgyalásra.

„Oblicze Doria” előkelő lengyel lap közli Romain Rolland levelét, amelyben a világhírű francia író többek között a következőket írja:

„Sajnálom, hogy nem vagyok zsidó, mert mostanság szégyenkezni kell igen sok testvéremért, akik keresztényeknek tartják magukat . . .”

*

A koppenhágai püspök és az egyetem tanárainak aláírásával nyilatkozatot tett a dán újságokba, amelyben súlyosan elítéli a bár jelentéktelen, de annál hangsúlyosabb antiszemita propagandát és felhívja a közvéleményt, hogy ne üljön fel a zsidóság elleni korholt vádaknak.

Elnémult az Uj Út

Harmincesztendő publicisztikai multam alatt sok, nagyon sok vihart éltem át, rengeteg villám cikkázással néztem szembe.

S ha viszontagságos életemben — egy-egy mennykőcsapás földhöz is sujtott, a zsidósorshoz hasonlóan, nem hagytam magam kétvállra fektetni és csakhamar talpraugrottam.

Dacos, kemény küzdelmektől edzett harcos vagyok.

És mégis, én, az igazság megfélemlíthetetlen fanatikusa most megtorpanok ...

Nekem, az *Embernek* nem lehet és nem szabad megtennem azt, amihez még a féregnek is joga van: a teljes önvédelemhez.

Nekem nem szabad és nem lehet ökölbesorított kézzel belekiáltani a világba, *hogy azt, amit most ellenem elkövettek* ...

Csitt tollam! ... Csitt! ...

Zaklatás, ... üldözés, ... feleségem sorsa, ... édes kis fiam jövője ... éhezés ... nélkülözés ...

Persze ... persze ...

Aztán még hűséges munkatársaim is és a szerkesztőség derék ügyésze féltenek, hogy túlfűtött temperamentumom átlépheti a törvényszabta határokat ...

Ha nagy önmeztagadásomba is kerül, hogy megfélekezem indulatomat, igyekezni fogok lemérsékelt hangon az Uj Út elnémításának izgalmas és szomorú körülményeiről informálni olvasótáboromat.

—] [—

Április 28. Délután.

— Főszerkesztő úr — jelenti a kötelességtudó kiadóhivatal vezetője — a lapokat elexpediáltam.

Ha a kereskedő este lehúzza a rollókat, a munkásember befejezi napi munkáját, kipihenheti fáradozásait.

Az én mesterségemnél nincs pihenés.

Expediálás után nyomban felveti fejét a nem épen könnyű kérdés: mit nyújtunk a következő számban a felette kényes izlésű zsidó olvasó számára?

Másnap reggel Szlovénzkóba utaztam, hogy az ottani kiadóhivatal működését ellenőrizzem.

Május 4-én expressz levélben kapom a jelentést: tömegesen reklamálják áprilisi számot ...

Szokatlan jelenség. Érthetetlen.

Két nappal később sürgöny: a külföldi előfizetők egyáltalán nem kapták meg a lapot, azonnal utazzam haza.

— Kérem szépen — adja a felvilágosítást a 62-es postahivatal egyik tisztje — *mi a lapokat elexpediáltuk*. Mert hiszen elközbás esetén, vagy ha a elszállítás körül akadály gördül, akkor *késedelem nélkül értesítjük a feladót* ... Biztosan a határoknál történtetett valami ...

A külföldi követségektől tudom meg, hogy a lapok nem passzították a határokat. Nyomozásom eredményéről értesítem a 62-es postahivatal főnökét, aki meglepetésemre a következőket közli:

— Igen, most már *emlékszem* ... A lapokat áttettem a 72-es postahivatalhoz ... Valami *kalamajka* van az Uj Út körül ...

Kalamajka! ...

Sehogyan sem ment a fejembe, hogy milyen kapcsolat lehet a *kolomeai vad tánc* — a postaszabályzat és a sajtótörvény között! . . .

A 72-es postahivatal két napig tartó izgalmas nyomozása után tudom meg, hogy a hivatalos lapban a következő rendelet jelent meg: 1936 április 24-én kelt 94. szám.

„A magyar kir. kereskedelemügyi és közlekedésügyi miniszter az „Uj Út” című *külföldi* sajtóterméktől a posti szállítás jogát megvonta. (97.568—1936. X. 14. szám.)”

Külföldi sajtótermék! . . . A szerkesztő, felelős szerkesztő és kiadó *magyar* állampolgár, előállítója fővárosi bejegyzett nyomdaiparos . . . a kész lapszám szabályosan be lett mutatva a törvényszéki sajtóügyészségnek . . .

Ezek után tisztelettel kérdezem: a magyar kir. posta 1936 április 18-án kapta meg a rendeletet, *miért vállalta a lapok továbbítását?* . . . És milyen címen tartotta vissza a posta a *szabályosan felbélyegzett lapokat?*

A választ a belügyminisztériumban kaptam meg: megállapítandó, a lap magyar vagy külföldi sajtótermék azáltal, hogy be lett-e mutatva a sajtóügyészségnek.

Nehéz és fogas kérdés. Hiszen az Uj Út mindössze *csak* hatodik éve jelenik meg Budapesten!

Néhány nap híján *három hónapig tartott*, míg a sajtóügyészség megállapítása az V. ker. Markó utca 27. szám alól az I. ker. Ország-ház utca 30. szám alá *befutott* a belügyminisztériumba.

Végre 1936 június 20-án telefon útján közölte a belügyminisztérium: megállapította, hogy az Uj Út magyar sajtótermék, továbbra is megjelenhet és a posta továbbíthatja azt.

A három hónapig tartó, most már *hivatalosan* is megállapított *téves kitiltás* következtében az Uj Út — sajnos — *elvértett*.

És így elnémult az egyetlen független, gerinces és öntudatos magyar zsidó lap! . . .

A magyar kir. Kincstár elleni kártérítési per vitelét dr. *Balkay Dezső* ny. ezredes, országos hírvé jogászra, előkelő fővárosi ügyvédre bízta.

—][—

A párizsi „*Petite Journal*” a világháború előtt évente körkérdest intézett olvasóihoz.

Egyízben az volt a tézis: Mi a legkellemesebb dolog a világon? A feleletek túlnyomórészt a női nem körül forogtak. A következő válasz lett a nyertes:

„*A továbbbalvás.*”

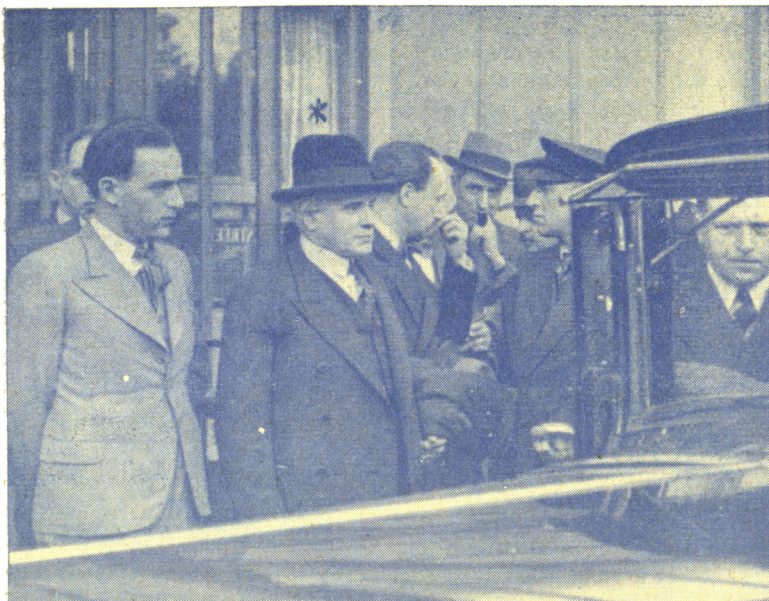
Én pedig azt kérdezem: mi a legkellemetlenebb dolog a világon?

„*Az újrakezdés.*”

És én, a fáradhatatlan harcos most újra kezdek. Programom a multam, ami egyben a jövőmet is jelenti.

Nagyon kérem m. t. olvasóimat, hogy új pozíciómban is kipróbált ragaszkodásával tiszteljen meg. Ünnepelesen fogadom, hogy *változatlan* lelkesedéssel fogom az egyetemes zsidóság érdekeit szolgálni.

Könnyes szemmel, hálás köszönetemet juttatom kifejezésre m. t. olvasóimnak, akik annyi megértéssel viseltettek velem szemben és e megpróbáltatás nehéz és hosszú három hónapja alatt segítségemre siettek és a további küzdelemre serkentettek. *Márkus Aladár.*

Genfi munkatársunk autójához kíséri Paul Boncour-t.

Paul Boncour nyilatkozik a Világvádnak

Franciaország állandó népszövetségi főmegbízottját, **Paul Boncour**t szerettem volna szólásra bírni.

Arról szó sem lehetett, hogy fogadást eszközölhessek ki tőle.

Nem jelentéktelen ujságírók, de előkelő diplomaták sem tudnak hozzá-bekerülni.

Csak igazán országos jelentőségű dolgokra telik ideje.

Mindenáron beszélni akartam vele, tehát addig vártam, míg autóba akart szállni, hogy ülésre menjen.

— Kegyelmes uram — szoltam bemutatkozás után — csak két kérdésemre feleljen. Az első az **antiszemitizmusra** vonatkozik.

— Jóval kezdte... mert ez az áramlat gyökerei miatt nem rokonszenves előttem!... Nem tudom, észrevette-e, hogy mindig olyan helyen üti fel fejét, ahol a gazdasági helyzet rossz!... Nos, az ilyen gonosz áramlat szerintem a **tehetetlenségnek leggyalázatosabb palástolója**.

— Nálunk nincs... de ennek is meg van a magyarázata! Franciaország volt az első a kulturnemzetek között, melyek a zsidók egyenjoguságát elismerték!... Erre büszke is minden francia s ennek következménye, hogy, ha nálunk van is zsidóellenes mozgalom **az nem egyéb a csöcselék felelőtlen megmozdulásánál, ami semmi veszedelmet nem jelent!**

— Komolytalan politikus az, aki a világ minden részén szétszórta élő, bár jelentéktelen számú, de értékes zsidó néptöredékben keresi a mai nehéz világ-válság előidézőit. Sőt — szerintem — nem is igazi hazafi az, aki **oktalanul és leginkább magánérdekből** szítja a felekezeti és faji ellentéteket. Az ilyen **demagógot hazaárulás miatt a vádlottak padjára kellene ültetni!**...

— Köszönöm, — szoltam — és Palesztina?

— Meggyőződésem, hogy a mostani szomorú affért mindenki meglegedésére fejezik be... **Ott is a gyűlölködés szik-**

rája robbantotta ki a veszedelmet, remélem, úgy ott, mint Európában is sikerül a megértés szellemének győzedelmeskednie és itt is, ott is újra megindulhat a kenyeret adó termelő munka! . . .

Beül az autóba, amely száguldó sebességgel vitte a nagy államférfiút a népszövetségi palota felé

Berkovits Zoltán.

Erdélyi Árpád:

Bornstein egészen új úton vezeti vissza a zsidókat a zsidósághoz

Bornstein Hermann, a Rombach-templom főkántorát a világ zsidó közönsége éppoly jól ismeri, mint a világi énekesek és színművészek tündöklő sztárjait a nagyközönség. Számos lemez készült világi koncertjeiről. A százezer példányszámban megjelenő zsargonlapok „**Der Tug**” (London), „**Hajnt**” (Varsó) a legnagyobb elragadtatással emlékeznek meg **Bornstein** énekművészetéről. **Kipnis M.** ismert lengyel zenekritikus azt írta a főkántor varsói hangversenye kapcsán, hogy „. . . kántor, aki ilyen legmagasabb „c”, „d”, és „e”-vel rendelkezik meghódíthatja az egész világot.”

És **Bornstein** csakhamar meghódította a pesti zsidóságot is. A Rombach-utcai templom — ha **Bornstein** énekel — állandóan zsúfolásig megtelik és nem egy ízben a templom közönsége szinte transzcendens áhitattal gyönyörködik ragyogó szólóiban és az istentisztelet után számosan megölelik, sőt megcsókolják őt, s a Tóra körülhordozásánál pedig nemcsak a szent tekercs bársonyhuzatát, de a főkántor talárját is áhitattal megcsókolják.

Bornstein ragyogó ének- és szövegelőadóművészetén kívül még az érdeme is maradandó, hogy elbűvölően melodikus és ös-zsidó zenei motívumokkal átszőtt énekével egészen új úton vezeti

vissza hallgatóit a vallási rituálék igazi szellemének megértéséhez, a hitben való megerősödés lelki szépségéhez, vagyis: visszaadja a zsidókat a zsidóságnak . . .

Corneliu Codreanu és **Mihai Stelescut**, a romániai vasgárdisták vezéreit letartóztatták és a galaci koncentrációs táborba internálták.

Neuländer Ottó igazgató **Zoltán** fiát a cluji I. Ferdinánd Egyetemen az összes orvosi tudományok doktorává avatták.

A román kir. tudományos akadémia legutóbbi gyűlésén mély hódolattal emlékezett meg **H. Tiktin**, a Berlinben nemrégien elhunyt zsidó tudósról, aki az első, még ma is használatban lévő román nyelvkönyvet szerkesztette. A nagy tudós a román akadémia tiszteletbeli tagja volt.

Schmidl Ferenc (Samoryn) kedves leánya **Frida** házasságot kötött **Deutsch József** úrral (Egyházgele).

özvegy **Keller Ferencné** (Velky Meder) kedves leánya **Buci** házasságot kötött **Groszmann Árpád** mérnök úrral (Kert).

Az örömszüllőknek gratulálunk, az ifj. pároknak pedig igazi boldogságot kívánunk.

Guth Arnold és **Princz Lilyke** (Satumáre) jegyesek. Mazl tov!

A gyermekmosoly országa . . .

A zsidóság reménységei boldogan mennek a héber iskolába Tel Avivban.

Tel Avivban ülök és töprengök, hogyan mutassam be azt az országot, melynek hegyei kopárak, síkságain alig zöldel valami, *de mégis ami egyetlen reménységünk . . .*

Nyílt az ajtó . . . Nagy szalmakalap, utána mosolygós arc tekintett felém . . .

— Narancsot tessék! . . .

Megtaláltam, amit kerestem!

Nem hegyekről, ősi völgyekről, nem a feneketlen mocsarakról, nem is a régmúlt idő porladozó falairól fogok írni . . .

A palesztinai gyermekek fogják leghűségesebben jellemezni a mi országunkat . . . a gyermekszeretet országát!

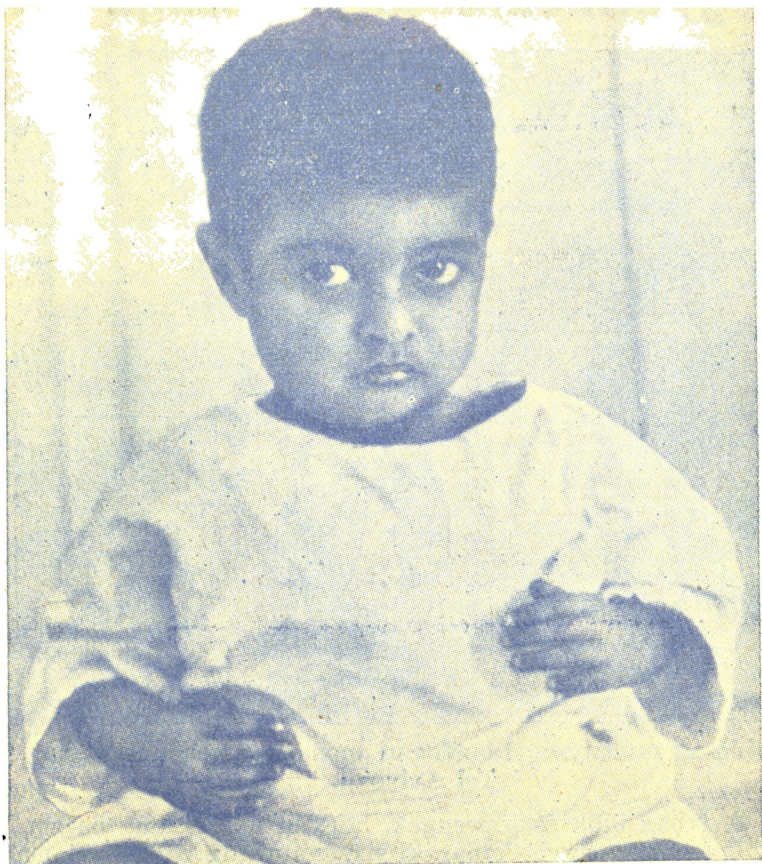
A szülők nem itt látták meg a napvilágot! Legtöbben még Európa nagyvárosai gettóinak szülöttei voltak.

Mégis ők a szülői ezeknek az átalakult lelkületű palesztinai gyermekeknek, kik őket is gyökeresen megváltoztatták: ma már ők is a gyermeket tartják az Ősújország koronázatlan királyának . . .

Apparátussal felszerelve jártam be a Szentföldet, hogy ezeket a mi reménységeinket a magam, no meg egy kissé az európai zsidók számára is megörökítssem . . .

Egyik sem sejtette, milyen merénylet készül ellene, azért minden felvétel *igazi* természetüket tükrözi vissza s ezért mondhatom nyugodtan, hogy az én képeim Palesztina *igazi* képének tükrét képezi.

Igaz, egyet hiába kerestem itt: katonásdit ezek a gyerekek nem

Jemenita csecsemő.

játszanak. Itt nem gyerekjátékszer se a puska, se a kard, vagy ágyú.

Talán olyan derűs valamennyinek az arca, a tekintete! . . . Vagy *talán* azért, mert itt nem éreznek bántó mellőztetést és megálázó megkülönböztetést . . . De *bizonyosan* azért, mert hiszen itten minden gyerek arcáról leragyog a tudat, hogy ebben az országban a zsidó gyerek *otthon* van! . . .

Olasz, orosz, lengyel, német szülők gyermekei szemében egyaránt szabadság és a boldogság sugára tekint felénk! . . .

Csecsemőkorát a kisded itt nagyobbára a Kwuzah gyermekotthonában tölti, hol addig marad, amíg járn tud. A tipegő apróságok itt élük át az éveket míg megérnek az iskolára.

Bár gondos, szeretettel teljes felügyeletben, ellátásban van itt részük, nem nélkülözik a szülő szerető pillantását. Ha egy negyed-órát lophat déli pihenőjéből a szántóföldeken vagy gyümölcsös-ker-tekben dolgozó apa, anya, ezt arra szenteli, hogy csemetéjében — leg-alább ablakon keresztül — gyönyörködjék.

Alig hagytam el az ovoda környékét, gyönyörködve állok meg az úton. Pompás darab jemenita gyerek ül egyik kapu mellett.

Kilátás a Herzl-utcára Haifában.

Szeme karbunkulus gyanánt villan elő feketés arcából.

Figyel, de nem engem . . .

A keletiek hagyományos nyugalmával néz közeledő édesanyja felé! . . . Pedig minden oka meg volna arra, hogy türelmetlenkedjék, mert az anyja a dudlisüveget hozza!

Lenyűgözve állok egy darbig Haifa legszebb utcájában, — a *Herzl-utcában*.

Szép ez a nyugateurópai út, szép, hogy testvéreink a város egyik legszebb utcáját nevezték el a zsidóság újkori apostola emlékére . . .

Az én szemem mégsem a szabályos házsorokban, sem a pompás úton, sem a száguldó autók és emberáradatban gyönyörködik! . . .

Ahány erkély, annyiról tekint felém egy-egy zsidócsemete kíváncsi szeme, mosolygó arca! . . .

Játszótérre érek. Kis gyerekek nagy buzgalommal ásnak, építenek . . . házát, kutát, öntözőcsatornát . . .

A nagyobbakat már komolyabb problémák foglalkoztatják . . . Ők az iskolából szerzett tudást tárgyalják meg, mialatt hazafelé igyekeznek!

Intelligencia és *igazi* mosoly sugárzik le Erec reménységeinek arcáról . . .

Volt idő, midőn ezek voltak az okai annak, hogy szüleik ragaszkodtak ahhoz a diasporikus helyhez, ahol ők születtek, ... lesz idő, midőn a zsidók abba az országba fognak törekedni, ahol ilyen a gyermek! ...

Lesz idő, amikor ezeknek a szemlélése valóra váltja *Herzl* óhaját:

Fáradozásomat csak akkor koronázza a siker, ha a szegény, üldözött zsidó ifjúból szabad és büszke zsidóifjú lesz! ...

Meghiusult a Külföldi Sajtó Szindikátus „gleischaltolási” kísérlete

Néhány hónappal ezelőtt magára vonta figyelmemet egy ujsághír, amely arról szólt, hogy megalakul a **hivatásos külföldi laptudósítók egyesülete**. Csodálkoztam. Hiszen tudtommal ez az egyesület mintegy három-évtized óta már működik is.

Feljegyeztem naptáramba, hogy erről a különös megalakulásról informálódjam, azonban a kissé mozgalmas hétköznapiok lármájában erről a feljegyzésemről megfeledkeztem.

Áprilisban azután ismét olvasok egy sajtó kommunikét, amely szerint a **Külföldi Sajtó Szindikátus** új vezetése alá került . . .

A két hírt összehasonlítva, nagy meglepődéssel konstatáltam, hogy a magát **hivatásosnak** nevező szindikátus résztvevői — egy-két teljesen ismeretlen tagtól eltekintve — azonosak a régi szindikátus tagjaival.

A régi szindikátus egyik előkelő vezetőségi tagjától tudtam meg, hogy az eddigi békés egyetértésben működő egyesületben is a mai politikai áramlat hatolt be és néhány befolyásolható tag kivált.

Értesülésünk szerint ugyanis **hivatalos helyről** túlnyomó befolyást igyekeztek biztosítani a **német laptudósítóknak**, de a szindikátus az erre vonatkozó alapszabálymódosítást elvetette.

A **gleichschaltolási** kísérlet azonban kudarcot vallott és erre meg-

alakították a magát „**hivatásosnak**” nevező új szindikátust.

Nem tartjuk szerencsésnek ezt a nyilván **politikai** szempontból való szétforgácsolását a külföldi sajtótudósítók érdekképviseletének és mint komoly helyről értesülünk máris tárgyalások folynak a két szindikátus között, **hogy a régi békés állapot helyreállíttassék.**

~~~~~

A nemzeti-parasztpárt nagygyűlésén (mindössze 11 megyéből) 125 ezer román vonult fel. Ezek a románok táblákat vittek kezükben azzal a felirattal: „**Le az antiszemitizmussal!**” Ez azt bizonyítja, hogy a román nép békében akar együttélni az ország kisebbségeivel.

*

A Hősök napján avatta fel a caránsebesi hitközség a zsidó temetőben emelt emlékművét a háborúban elesett zsidó hősök nevére. Az avatónnpélyen a helység és környék zsidóságán kívül a hatóságok is képviseltették magukat.

*

A zsidó világkongresszust ez év augusztus 8 és 15-e között tartják meg Genfben, a Népszövetség épületében. Háromszáz delegátusa lesz a kongresszusnak, azok közül 25 Romániából.

*

Dr. Wolfgang von Weisl a revizionistacionisták (Új Cionista Szervezet) tekintélyes bécsi vezére, Románia különböző városaiban propaganda előadásokat tartott, amelyekkel sikerült világnézete részére nagy tömegek szimpátiáját megnyerni.

Az angol katonaság megrohamozza az arab tüntető tömeget.

Ereci jelen, ereci jövő

— Saját tudósítónktól. —

Helyzetjelentést ma Palesztináról adni nem könnyű feladat. A szituáció folyton változik.

Csak egy valami biztos. A palesztinai zsidóság egyetlen pozíciót nem ad fel, nem hátrál meg! . . . És nincs az a terror, vagy felkelés, amelyre ugyanolyan erőteljesen válaszolni nem fog, ha ennek szükségessége elkövetkezik.

Az ereci zsidóság a világ különböző országaiból vándorolt ide, és ha Palesztinában pártokká szét is forgácsolódott, galut-emberekből nemzetté forrott össze.

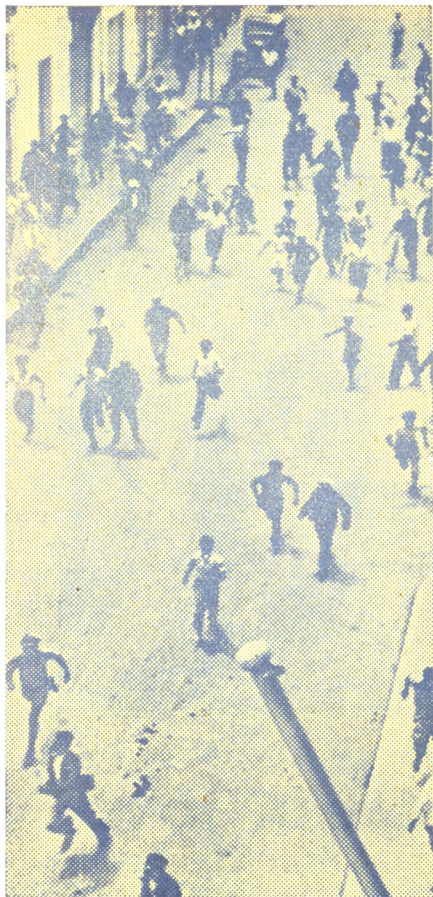
Kávéházi Konrádok, jobb elfoglaltságuk nem lévén, elméjüket palesztinai helyzeten kösörülik. Vezetnek ebben az asszimiláns lapok, nem utolsósorban a magyar neológ zsidó sajtó, amely diadalmas üvöltéssel, boldog mámorban hirdeti: „hogya, ugy-e megmondtuk?”

Ezek a hiénák palesztinai zsidó testvéreink hulláiból lakmároznak és nem veszik észre, hogy minden zsidó pozíció gyengülése, akár Erecben, akár másutt az egyetemes zsidóság helyzetét veszélyezteti. A zsidó Nemzeti Otthon nem ad szubvenciót. Ezek a hiénalapok így nincsenek figyelemmel a nagy, történelmi jelentőségű zsidó szempontokra. A palesztinai honvédelem nem érdekli őket.

Milyen az itteni zsidóság lelki beállítása ezekben az időkben?

Méltóságteljes, nyugodt, *pániknak, félelemnek semmi nyoma.* Némi iróniával emlékeztetnek az emberek arra, hogy amíg Olaszország Abesszinia meghódítását azzal indokolta, hogy civilizálni akarja Afrikának e részét, addig a zsidóság Palesztina modern államává való átalakítását máris befektette. Ennek ellenére a világ elismeri a hódítás tényét és igazolását Olasz-

Arab tüntetők menekülnek az angol rendőrség elől.

ország esetében, míg a zsidóságnak Palesztinához való történelmi jogát ma is erősen vitatják.

Ez a zsidó sors.

Paul Boncour, francia miniszter eddig az egyetlen Európa felelős államférfiai közül, aki a francia szellem és műveltség nevében nyíltan csatlakozni mert az elmúlt hetekben a Balfour-deklaráció gondolatához. Más országok, amelyeknek zsidóvallású fiai oly sokat tettek nemzeteik felvirágoztatása érdekében, csöndben hallgatnak, mintha semmi sem történne a Népszövetség valamennyi állama által *Zsidó Nemzeti Otthonnak nyilvánított Palesztinában*. Mintha megállott volna a világ haladása: különben alig elkép-

zelhető, hogy a félvad arab törzsek idegen pénzen szított, rablással és gyilkossággal egybekötött felkelése rokonszenvesebb a civilizált emberiség egy részének közvéleménye számára, mint a zsidóság heroikus küzdelme a Kelet legmodernebb államának felépítése érdekében.

Kétségtelen, hogy Anglia nem hárít meg és meg fogja tartani, amit a Balfour-deklarációban ígért. Az angol politika nem játszik szavával. Anglia nem fogja cserbenhagyni a zsidóságot: ez bizonyos. Bármilyen hangosak és vérsomjasak is legyenek a Kávéházi Konrádok és az asszimiláns szerkesztők.

Hogy mit hoz a jövő, e percben senki nem tudja megmondani.

Érdekes eszme, amit legutóbb Chajim Weizmann vetett fel. Eszerint zsidó és arab, tehát két kantonra kellene Palesztinát osztani, második Svájcot alkotni belőle és így élet venni a jelenlegi és későbbi súrlódásoknak. A zsidóság ebben a megoldásba is beleme-
gy.

Kanton, vagy más megoldás: egy percgig sem kételkedünk, hogy a jelenlegi helyzet megváltozik, a nyugalmi állapot visszatér.

A zsidóság Palesztinát feladni nem fogja. Csak még jobban ragaszkodik ahhoz a földhöz, amelyet újból vérével öntözött meg. Átmeneti eseményekről van szó, mint annyiszor a zsidó történelemben. Népünk gerincét az arab lázadás nem fogja megtörni.

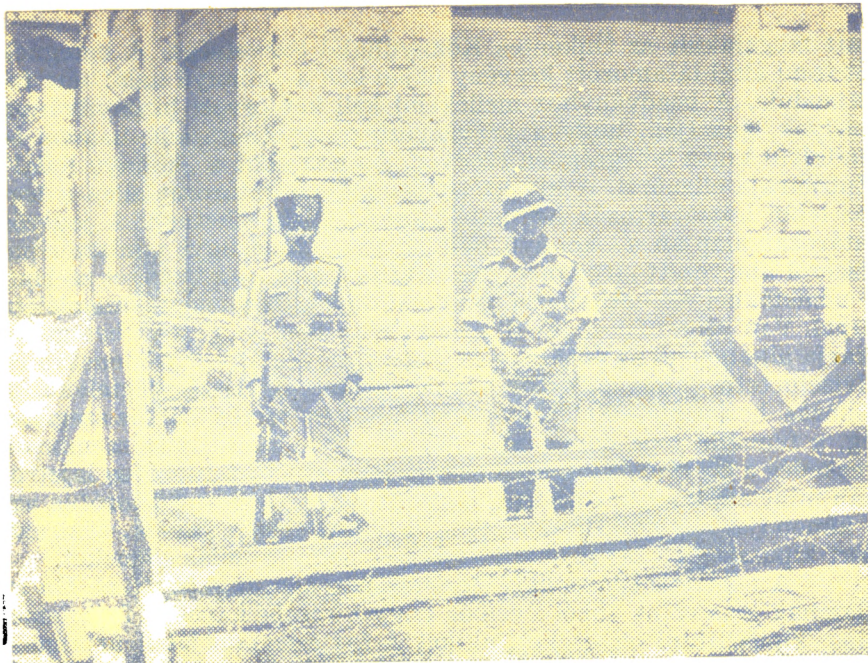
Amit Ereben alkottunk, az a *miénk, gyermekeinké, a zsidó jövőé*. Vagy ahogyan a magyar költő idézzük:

*„Az nem lehet, hogy annyi szív hiába onta vért
És keservben annyi hű kebel szakadt meg a honért. . .”*

A csehszlovák postaügyi miniszter körrendeletben tiltotta meg olyan postai küldemények továbbítását és kézbesítését, amelyek a horogkeresztes vagy egyéb antiszemita propagandát szolgálnak.

Jeruzsálem utcáin dróttakadályokkal védekeznek az arabok rajtaütés-szerű támadásai ellen.

Az „euthanazia“ problémája a budapesti tudományegyetemen

Az egyetem jogi fakultása pályázatot hirdetett az *euthanazia* problémájának büntetőjogi megvitatására. A pályázat eredményét a napokban hirdette ki Angyal Pál dr. rektor.

A pályázatot Névai László jogszigorló nyerte „Az euthanazia problémája büntetőjogi szempontból. — Megengedhető-e gyógyíthatatlan beteg kivégzése?” című kriminálpolitikai tanulmányával.

— Az euthanazia problémáját minden oldalról megvitatom — modja Néva László. — Ez a probléma, amely a történelem folyamán újra meg újra feléled, hol az öngyilkossággal, hol a kívánságra való öléssel kapcsolatban, különös nyomatékkal lép fel mindenkor, amikor az anyagi elnyomorodás a fizikai lét kérdéseit állítja a tudomány vizsgálódásainak homlokterébe. A gazdasági válság a fizikai lét kérdéseire tereli az ember figyelmét és így bukkannak fel az euthanazia, a születésszabályozás, sterilizáció, eugenika (fajnemesítés), öngyilkosság problémái.

— Véleményem szerint az euthanazia világnézeti kérdés. Az a felfogás, amely megengedhetőnek tartja a gyógyíthatatlannak hitt beteg elpusztítását, megsemmisítéssel fenyegeti az egész jogrendet, amelynek alapja az egyén életének integritása. A világ minden táján nagy számmal jelentkeznek ennek a felfogásnak a hívei. Alig néhány héttel ezelőtt Angliában az angol orvosszövetség elnökének vezetése

alatt megalakult az Önkéntes Könnyűhalál Szövetsége. A betegnek két tanú által látamozott kérvény útján kell a „könnyű halál”-ért folyamodnia. A beadványhoz mellékelni kell két orvosi bizonyítványt, amelyek igazolják, hogy a kérvényező gyógyíthatatlan, halálos és rendkívül kínos betegségben szenved. Az adatokat a „könnyű halál” döntőbírája ellenőrzi. A kivégzést megengedő határozat ellen a legközelebbi hozzátartozók két napon belül fellebbezhetnek. A jogerős határozat alapján a „könnyű halált” az egészségügyi minisztérium részéről kinevezett „*irgalomorvos*” *hajtja végre* — a tervezet szerint. A németeknél az euthanasia gondolatához a fajbiológia szemlélete társul. Van német filozófus, aki nemcsak a testi vagy lelki betegekre akarja alkalmazni az euthanaziát, hanem egyéb szerencsétlenekre is. Elviselhetetlen szolgaság, általános megvetettség, tisztességtelen foglalkozás, hosszabb szabadságvesztés büntetés, tartós, súlyos szegénység, a fennálló társadalmi renddel való egyet nem értés, szembehelezkedés a törvényekkel, ezek szerepelnek a német filozófus lajstromán mint euthanatikusan indítóokok. Sőt az egyik német filozófus azt is kimondja, hogy az öngyilkosság csak jót tesz a fajnak, edzi azt, mert kipusztítja a faj számára veszélyes neuraszténiás elemeket.

— A németek álláspontja egyáltalában nem fogadható el. Ha az államnak joga volna abból a célból, hogy a körébe kapcsolt fajt nemesítse, kipusztítani egyeseket, akiket a faj szempontjából ártalmasnak tart, úgy a *halálbüntetésnek egy különös neme keletkeznék: az államilag engedélyezett emberölés.*

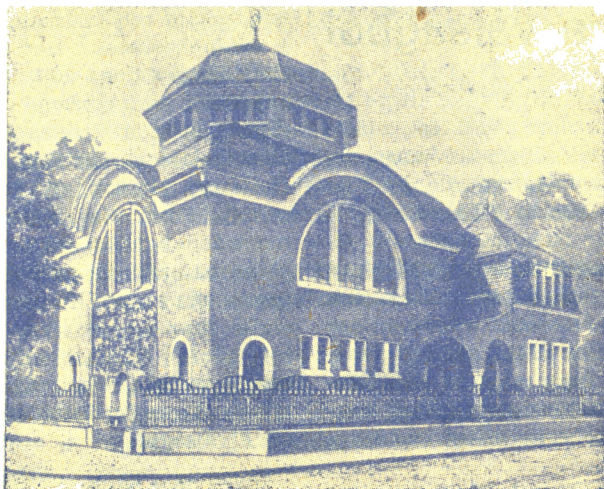
— Ez szöges ellentétben áll a nyugati kultúra alapelveivel. Ez a jogrend megsemmisülésére, az állami önkény korlátlanására vezetne. A betegség nem bűnösség, a betegség nem esik erkölcsi rosszslás alá, hanem éppen ellenkezőleg: segíteni- és gyógyítani akarással vegyülő szánalmat vált ki a közösségből. A társadalom közfelfogása a betegeket korántsem büntetni vagy pláne halálra ítélni akarja, hanem gyógyítani s ha ez nem lehetséges, elkülöníteni. Ha az állam a maga szempontjából egyes betegeket halálra ítélné, úgy meg kellene konstruálnia az államellenes betegség fogalmát. Még kívánatra sem szabad megölni a beteget.

— Jogilag így áll a helyzet. Orvosi szempontból pedig egyenesen az *orvostudomány öngyilkossága* volna az euthanasia bevezetése. Az orvostudomány sohasem fogja mondhatni, hogy minden betegség nyitott könyv előtte és fejlődésének éppen az az alapja, hogy újabb és újabb titkok megoldásán, gyógyíthatatlannak hitt betegségek gyógyításán dolgozik. Valaha a vakbélgyulladás gyógyíthatatlan betegség volt. Ma: veszélytelen műtét. Ádám professzor beszéli, hogy meghalt egy cukorbetegben szenvedő betege és ő maga gyógyíthatatlannak hitte a cukorbetegséget. Másnap deklarálták az inzulinnal való kezelést és a cukorbetegek gyógyíthatókká lettek.

— Jogi, orvostudomány, erkölcsi és emberi szempontból el kell ítélni tehát az euthanaziát. Ha átléptünk a Rubikonon, ha félretesszük az emberölés tilalmát, az egész jogrendszer megsemmisülését eredményezheti. Ragaszkodnunk kell a liberális demokrácia által kialakított jogrendhez, amelynek alapja az emberi élet szentségének védelme és lehető legerélyesebben kell fellépni minden új retrográd „reform” ellen, amely ezt a jogrendet megbontani igyekezik.

— Beláthatatlan következményei lehetnének az euthanasia legi-

A svájci Baden zsinagógája.

timálásának. Angyal Pál klasszikus szavait kell idéznem: „Az élet értékességének kérdésében a jog nem ítélhet. S amennyiben hatalmi szóval, mégis jogi szervekre bízna az állam a döntést, megengedné az élet értéktelenség nyilvánításával annak akár magánegyén, akár orvos, akár hatósági közeg részéről való elpusztítását, ezzel nem zárna ki a tarpéi sziklához közeledő lehetőségét sem.” Szembe kell szállnunk a mai jogrend védelmében, minden olyan törekvéssel, amely egyes alapelvek feladásán keresztül végső kihatásaiban a jogrend egészének aláásására vezethet.

Névai László, munkatársunknak Névai Lajosnak fia, akit a múlt héten kitüntetéssel avattak a jogtudományok doktorává.

Memento!

Hány ilyen hasonló tehetséges ifjú bujdosik és éhezik a külföldön a magyar tudományosság pótolhatatlan kárára, s akik előtt az Alma Mater kapui irgalmatlanul le vannak zárva...

—][—

Ezzel kapcsolatban nem mulaszthatjuk el regisztrálni, hogy az ez évi *Reményi*-díjat Balázs Frigyes nyerte a Zeneakadémián.

A díjnyertes ifjú zsidó, akinek sikere annál értékesebb, mert a legkiválóbb zenei nagyságokból összeállított zsűri *titkos* szavazással *egyhangúan* ítélte oda a pályadíjat.

—][—

És végül még egy nagytehetségű zsidólányka nagy sikeréről számolunk be.

A főváros leghíresebb mozduletművészeti iskolája most tartotta meg évváró vizsgáját a Városi Színházban.

A vizsga keretén magasan kiemelkedett a Petrozsényből ideszakadt Grün Ibyke, aki tánc és előadóművészetével olyan átütő sikert aratott, hogy a zsufolásig megtelt nézőtér szinte extazisban ünnepelte a máris kiforrott művészgyermeket.

Földi Mihály:

Kiáltás a válságból

— Könyv az Istenhitről. —

Nem, nemcsak hinni kell Istent, hanem tudni is; nem csak elfogadni, hanem érteni is, megérteni: Körülbelül így foglalthatom egy mondatba Földi Mihály Isten elméletének, Isten hirdetésének lényegét. Miért fogadjuk el Istent? — ez a kérdés. S a felelet: mert mindennek az értelme, az eredete, kicsiszolódása Isten. Hol van az a tudós, aki azt mondhatja magáról, hogy mindent tud? Melyik az a tudomány, amely mindent megmagyaráz s amely, ha elfogadom megnyitást ad?

„Bármilyen elmélet láncán indulunk is el, valahol a lánc megszakad s elmélet és ember a semmi előtt áll. A huszadik század összes fizikai és vegyi kutatásai részint egy feloldhatatlan kérdőjelbe torkollanak, részint pedig meghajolnak valamely végső energia, valamely első ok, valamely állandóan jelenlevő irányító, rendszerező akarat előtt. A fény mögött ez az akarat áll. A hang mögött, a hő mögött az elektromosság, a rádium mögött ez az akarat áll. A csillagok, az élet mögött, de az ember mögött is ez a szellem áll. A teremtmény, az alkotó, az irányító szellem. Nincs okunk arra, hogy megfosszuk attól a névtől, amellyel millió és millió év óta illeték és amellyel az emberi lét utolsó állomásáig jelölni fogják. Az Isten névvel. Minden más tudás és logikus meggyőződés, tehát egyelőre nem is a hit szerint, a jelenségek mögött, de magukban a jelenségekben is Isten működik.”

Igy Földi Mihály, akit kiáltásra készítetett az a válság, amelyben immár két évtizede vergődünk. Mi a válság oka? — teszi fel a kérdést és rögtön meg is adja a feleletet: Az elistelenedés. A baj ott kezdődött, amikor az emberiség elvetette magától Istent és saját útjait kezdte járni. Ide jutott! Az értelmetlenségbe, a káoszba, a sötétségbe, ahol ember ember ellen, faj faj ellen, nemzet nemzet ellen, apa fiu ellen, mindenki

mindenki ellen van, mindenki a másik életére tör. Mi értelme van mindennek, a mindennapi robotolásnak, a törtetésnek, a verejtékezésnek? Hát csak ez a cél? Csak azért élünk? Kell, igen, kell lenni valakinek, aki értelmet ad ennek az életnek nevezett értelmetlenségnek. Kell lenni valakinek, aki választ ad minden „miértre”. Minden út Istenhez vezet, mondja Földi. Ha elindulsz a tudás, a tudományok útján, ha a bensődre hallgatsz, ha érzel, ha gondolkodol, mindenképen hozzá jutsz. Ha az emberiség viszázatér Istenhez, kinyílnak az ökölbeshozult kezek, elhallgatnak a fegyverek, béke lesz újra, béke! Ezt hirdeti Földi Mihály új, nagysikerű könyve, a „Kiáltás a válságból”.

Olyan ez a kötet, mint egy koffein injekció. Három órán keresztül, amíg végigolvassa az ember, hevesen ver a szíve, az arca kipirul, valami végtelen nyugalom és éleslátás szállja meg és más színben, egészen másként látja a világot, az életet.

Mondanivalójában, költői megírásában hatalmas, egyedülálló munka.

Szombati Sándor.

Braun Gyula

משך mézárszéke
Andrássy - ut 58.
(Csengery utca sarok)

*Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron*

**Figyelmes és előzékeny
kiszolgálás!**

A szerkesztő üzen.

Armin Breuer, Guta. Kisfia elhalálózásának híre mélyen megrendített bennünket. Önnel gyászolunk.

Neumann Dezsóné, Nitra. Kedves férjének elhalálózása alkalmából fogadja őszinte részvétünket.

Apion végzetszerű halála

A napjainkban is oly fájdalmasan közismert, fajvédő „tudósok” szép számú gárdájának, kétségtelenül egyik legrégebbi őse a kb. 2000 év előtti alexandriai görög **Apion** volt, aki felhasználva az akkori időkben támadt kirobbanó feszültséget, amely a görög és zsidó lakosság között fennállott, a zsidók elleni féktelen gyűlölet és hazug rágalmak teli szájjal való hirdetésével igyekezett a maga egyéni érvesülésére kihasználni.

A nagy Sándor alapította Alexandriában igen számottevő zsidóság lakott az időben, akik szorgalmukkal, tudásukkal, igen jelentős anyagi és társadalmi pozíciókba emelkedtek. Midőn később a rómaiak fennhatóságuk alá hajtották Egyiptom és Syria (ahova Palesztina is tartozott) görögösített vidékeit, eleinte nem igen változtattak a meglévő állapotokon és így a zsidóság zavartalanul fejlődhetett tovább a vagyonosodás, valamint a kulturális és társadalmi fejlődés útjain.

Az embergyűlölő **Tiberius** megöletése után, mindenki, a zsidóság is örömmel üdvözölte az új császárt: **Caligulát**, aki eleinte valóban el is árasztotta kegyével a zsidóságot és akinek legjobb barátja **Agrippa**, egy zsidó herceg volt, akit királyi rangra is emelt.

De ekkor már az amúgy is lappangó gyűlölet, amely a zsidók ellen a féltékenykedő és irigykedő alexandriaiak részéről régóta fennállott. később az uszítók által felbujtott tömegek véres támadást intéztek a zsidó lakosság ellen. Ettől kezdve az alexandriai zsidók helyzete folytonosan rosszabbodott, annál is inkább, mert az őrült Caligula azt is elrendelte, hogy képeit és szobrai isteni tiszteletben részesítsék a templomokban.

Ebben a zsidók elleni ellenséges atmoszférában nagyrésze volt a különböző rosszhiszemű, ferdítésekkel és rágalmakkal teli antiszemita írásműveknek, amelyeknek szerzői között első helyet foglalt el **Apion** a grammatikus. Ez az ember, aki hallatlan hű és önhitt volt, és tudományos képzettségének hiányát az olcsó nápszerűség mázával akarta pótolni, gyorsan belekapcsolódott a zsidóellenes mozgalmakba, amelynek hamarosan szellemi vezetője is lett.

Ravaszság és rosszindulatu írásai elferdítette és kifigurázta a zsidóknak — a többi népektől eltérő szokásait és szertartásait — és nagy népszerűséget és hírt szerzett magának, a népnek oly kedves hazugságok folytonos és mindenütt való elmesélgetésével. Amíg „tudós” korában senki sem tudott létezéséről, addig mint antiszemita agitátor hallatlan népszerűsége tette szert az egész birodalomban, mindenhol elhívták, hogy népgyűléseken mondja el egykaptafára készült kirohanásait.

Midőn a zsidók nagy bajukban és szomorúságukban, időszámításuk után 40-ben követséget menesztettek Rómába a császárhoz, bajaik orvoslására, a görögök is elküldték követeket a zsidók ellen-súlyozására és ebbe a követségbe **Apion** is beválasztatta magát az alexandriai polgárok részéről és a császárvárosban szemben állt egymással a két küldöttség. **Apion** az egyik oldalon és alexandriai **Philó**, a nagytudományú és finom műveltségű ragyogó szónok a másik oldalon.

Apion könyvet is írt a népek története címmel, amelyben minden egyes nép erényeit és hibáit igyekezett kimutatni, a zsidókról egy egész kötetet írt, tele a legszemérmertlenebb és legrosszindulatúbb rágalmaikkal, amelyeket valaha is írtak a zsidók ellen.

Könyve elveszett, csak közvetett tudomásunk van arról és mivel az akkori hangulat alkalmas volt, igen széles körökben terjedt el és valószínűleg kézikönyve lett a zsidóellenes mozgalmaknak. Mindent megtalált benne az antiszemita, amit csak akart és azért volt olyan nagy a népszerűsége.

Hírét és nevét a zsidóság bátor védelmezője **Josephus Flavius-nak** köszönheti, aki az Apion ellen írt hitvédő írásban, (mely egyébként az első hitvédelmi írata a zsidó irodalomnak) pontról-pontra, erélyesen és határozottan cáfolja meg a gyalázkodó és rosszindulatú rágalmat.

Josephus Flaviusnak Apion ellen írt műve összes munkái között talán a legjobban megírt és legértékesebb, úgy kultúrhistoriai, mint irodalmi szempontból is.

A mű első részében J. Flavius élesen kikel Apion ellen, egész életét és működését a maga aljasságában bemutatja és megcáfolja, sőt visszafordítja a rosszindulatú rágalmat; a második részben a Mózesi törvények ellen szórt rágalmat utasítja vissza, megtámadja az egész pogány bálványimádást vigyázva arra, hogy ne a rómaiakat értsék alatta, hanem a görögöket említi.

Az egész művet áthatja a népe iránt őszinte és igaz szeretet, finoman és okosan rombolja szét a felelőtlenül hirdetett rágalmat, támadásaiban és mindig mértéket tart, csupán ott ragadtatja el magát, amikor Apion személyét kritizálja.

Nem ismerjük pontosan Apion élettörténetét, de azt amit tudunk róla, elegendő ahhoz, hogy magunk elé képzelhessük, az előttünk is közismert vad antiszemitát, aki tudományos mezbe öltözteti képtelen rágalmaikat, s aki minden kritika nélkül veszi át a bárhonnan is jövő zsidóellenes rágalmat, konokul, a józan ész ellenére folyton ugyanazokat az „**érveket**” ismétli és amellettt gondosan ügyel arra, hogy saját egyéni hiúsága és érvényesülési vágya ilyen olcsó eszközökkel mindig kielégülhessen.

Érdekes a működése, mert talán ő az első modern értelemben vett antiszemita agitátor — de felette érdekes a halála is, amelyben sok későbbi elvtársához hasonlóan, lehetetlen nem észrevenni a sors kezét.

Josephus Flavius írja védőiratában, hogy minden aljasságokért és törvényteleniségekért méltó és illő büntetésben részesült az egyiptomi **Apion**, mert olyan betegséget kapott, amelyet a körülmélet zsidók nem kaphatnak meg, és az orvosok szükségesnek látták, hogy rajta a betegség esetleges terjedésének megakadályozására a körülméletést elvégezzék.

Ez a műtét azonban már elkésve történt, úgyhogy valószínűen általános fertőzést szerezve, hallatlan fájdalmak és kínok között bele is halt.

Mindenesetre végzettszerű halál ez annak, aki a zsidóknak ezt az ősrégi vallási szertartását állandóan kigúnyolta és nevetségessé tette.

A Világvándor független, bátor

Zalzkammer

Egy Hollandiából elszármazott zsidó familia egyik tagja Németországba kerülve nagy befolyásra, vagyonra és rangra tett szert. Föl sem tételezték róla, hogy ez az ősnémet hangzású nevet viselő Zalzkammer, hollandi zsidó kereskedő leszármazottja volna. Ugy tudták Berlinben, hogy ő vérbeli germán, fajtisztá és nemes őse az első hódítókkal vetette meg lábát a mai birodalom földjén.

A császári Németországban az uralkodóosztály politikai támogatója volt. Mindenkori kormánypárt híve s mint ilyen kapacitás, távoltartotta magát minden zsidó mozgalomtól. Sem kulturális, sem pedig jótékonyági akciókban nem vett részt ha ezek a zsidó felekezeti oldalról indultak ki. Óvatos volt és körültekintő, hogy származása le ne lepleződjék.

Persze ez csak úgy volt lehetséges, hogy már előző nemzedéke is kitért volt s így semmiféle okmánya nem árulta el származását.

Elődei is már gazdag kereskedők voltak, sőt a család vagyontalapító őse gyémántkőszőrűs, majd meg a legtekintélyesebb drágakő kereskedő Amszterdamban. Nagy vagyont gyűjtött össze s híven szolgálta ott a felekezeti életet. Templomot építtetett, különböző alapítványokat tett, amelyek talán még ma is őrzik nevét s emellett a művészetek barátja is volt.

Házában sűrűn megfordult Rembrandt is, aki nem egyszer volt rászorulva pénzbeli támogatására.

Zalzkammer szerette Rembrandtot s főleg azért kedvelte, mert nem volt egyoldalú ember, aki csak pepecselt, hanem az üzlet is érdekelte s ha neki nem is sikerültek vállalkozásai, de másoknak s főleg Zalzkammernek hasznos tanácsokat tudott adni, amik bizony néha aranyakat értek.

Zalzkammer tehát nemcsak kedves és hű barátot, hanem okos és hasznos embert is talált a festőben. Egyik adósságát is úgy törlesztette le, hogy megfestette Zalzkammerné portréját. De lefestette barátját is, akinek egyébként is karakterisztikus zsidó feje volt s Rembrandt nagy invencióval örököltette meg ezt a tipikus fejet, amely magán viselte a sémi faj minden jellegzetességét. Már maga a hajviselete is, a hosszú oválisra nyírott szakáll, a két tincs göndörödvé belesimul az oldalszakáll sűrűjébe, a kis kerek bársonysapka fejbúbján, a nagy szemöldök alól két okos szem fénylik, amely a késő utódoknak is érthetővé teszi, hogy valóban okos ember volt a Zalzkammer vagyon megalapítója.

Rembrandt, amikor festette az öreget, meg is tréfálta. Midőn a kép kész volt, így szólt Zalzkammerhez:

— A kép sikerült. Meg vagyok magammal elégedve, csak még valami rendkívülit szeretnék rajta csinálni, hogy téged, kedves barátom tökéletesen ábrázoljon.

Zalzkammer, amint ott ült a jó kedvében hadonászó mester előtt, kíváncsian összeráncolta homlokát.

— Ugyan, miféle rendkívülit akarsz te még ezen csinálni? Ugy látom, hogy hasonlít rám, még a szakállam puhaságát is érzem a képen — közben simogatja szakállát — Még összekuszálhatnád...

Rembrandt jókedvűen rázza fejét és nevetve felel:

— Nem barátom, ezt már nem ronthatom el, mert egy ecsetvonást se teszek már rajta. De van egy jó ötletem. Hozzá! ide egy szépen csiszolt gyémánt követ, jókora legyen és kerek.

— Minek az? — kíváncsiskodik Zalzammer.

— Majd meglátod. Hozd csak elő, a többivel ne törődj!

Zalzammer fölkel a karszékből s fejét csóválva megy, hogy valamilyen rejtett fiókból kikeresse a legmegfelelőbb követ, úgy, amint azt Rembrandt kívánta. Könnyű volt a festő e kívánságát teljesítenie, mert a házában festette. Már ez maga is arra vall, hogy nagyon bizalmas viszony volt köztük, mert Rembrandt csak a műtermében festett, de Zalzammert nem akarta fárasztani s a gazdag kereskedő háza alkalmas volt arra, hogy ott fessen Rembrandt.

Mialatt az öreg bent gusztálta és méregette a tündöklő gyémántköveket, a mester valami rendjelfélét festegtett a portré szíve tájára, jó sűrűn rakva spachtlival a festéket. Villámgyorsan dolgozott s mire az öreg úr betopogott a szikrázó szép kerek kővel, Rembrandt is kész volt.

— Nos, itt a kő . . . Megfelel? . . .

Rembrandt átveszi, nézi, forgatja:

— Szép kő, igazán szép. Megfelel. — és e pillanatban a kép felé fordul s a követ belenyomja a festett rendjel kellős közepébe, majd a model felé fordul s így folytatja:

— Látod most tökéletes a kép. Ezzel jelképezni akarom, hogy gyémánt szíved van s ezzel az ékköves rendjellel én tüntettelek ki, mert a művészetem egyetlen megértő barátja vagy! . . .

Valóban gyönyörűen hatott így a kép, mellén vakított a gyémánt s olyan életteltjes volt, mintha másodpéldányban ott élt volna a vásznon Zalzammer.

Az öreg mosolygott és bólogatott fejével:

— Micsoda furcsa ötleteid vannak! . . . És tudod, hogy nem is hat furcsán ez a móka. De most legalább elmondhatom, hogy értékes kép van birtokomban.

Jót nevettek ezen. De Rembrandt nem hagyta annyiban e megjegyzést:

— Tudd meg barátom, hogy ez a kép a te köved nélkül is érték s lesz idő, amikor majd annyit adnak érte, hogy öt ilyen gyémánt követ is vehetnék az árán! . . .

Zalzammer így szólt, hogy némileg megnyugtassa a könnyelmű művészt.

— De hol leszünk, mi már akkor barátom, amikor képeidnek ilyen árai lesznek? . . . És hogy lásd, mennyire értékelem már ma is az én Rembrandt barátom művészetét, a tartozásodat elengedem és elismerésem jeléül fogadd el ezt a szerény jutalmat. — Belenyúlt tárcájába és átadott a művésznek 400 forintot. — Remélem, hogy meg vagy velem elégedve! . . .

Rembrandt kezét nyújtott Zalzammernek s így szólt:

— Ezentul még jobban becsüllek . . .

Ezután a nagy mester kivette a követ, — a rögtönzött rendjelet átfestette és így a tréfának nyoma sem maradt a képen.

Igy öröklődött a kép nemzedékről nemzedékre a Zalzammer

családban, amíg végül e késői utód birtokába került, aki Berlinben a tiszta germán és keresztény Zalzkammer szerepét játszotta.

Igen ám, de ez a kép, még ha Rembrandt volt is, nem lóghatott a szalon főfalán. Egy ilyen rabbinus fejű zsidó nem bonthatja meg ezt az előkelő árja harmóniát, ami itt a falakról is lesugárzik, amelyen páncélos lovagok, csataképek és lovagvárak, germán isten-nők és mithoszi jelenetek sorakoznak korhű keretezésben egymás mellett. Egy ilyen zsidó fejet ábrázoló kép nagyon is kiütökzik. Ezért a képet óvatosan átfestette Zalzkammer s így lett... a vagyonszerző ősből germán harcos. Ugy gondolta Zalzkammer, ha valaha is túl akarna adni a Rembrandt képen, a felső réteget mindig lehet szedetni, anélkül, hogy az eredeti alsó képen valami baj esnék.

Ez volt a „nemes” Zalzkammer egyetlen rejtett értéke a lakás falán.

És egyszerre csak jött a harmadik birodalom az ő kérlelhetetlen árja paragrafusával. Új rend, új törvény, s most már visszamenően mindenkinék vizsgálták származását és faji tisztaságát.

A meglepetések egymást érték a vizsgálat során. Sok-sok karfier omlott össze. Sok fajtisztá germánról és keresztényről kiderült, hogy talmi s így tudódott ki, hogy Zalzkammer is Hollandiából bevándorolt zsidó, akinek csak előző nemzedéke tért át a keresztény hitre s így minden állampolgári jogát elvesztette.

A nagy Zalzkammer megsemmisült és szédítő magashól zuhant vissza a gettóba.

Gazdag volt és mégis tehetetlen. Menekülni akart. Ki ebből a szégyenteljes helyzetből, el Berlinből, de vagyonát nem vihette magával, az új állam nem engedte ki. Házai, birtoka, pénz, valósággal felügyelet alá került, semmit sem menthetett ki külföldre.

Ekkor jut eszébe az átfestett ős, az öreg hollandi zsidó, Rembrandt barátja.

A sors csodálatos játéka: a megvetett ős, aki a Zalzkammer nemzedékeket naggyá és boldoggá tette eszével és munkájával, takarékos és puritán életével, most ismét segít az érdemtelen és hálátlan utódon.

A kép lekerült a falról s értéktelen lomok között ládába csomagolva gazdájával együtt Párisba kerül. Ez a kép Zalzkammer minden vagyona és reménye.

Párisban leszedik a kép felső rétegét s előkerül a csodálatos szépségű Rembrandt alkotás: az öreg Zalzkammer.

Néhány nap múlva már szakértők vizsgálják az ujonnan felfedezett műkincset s értékelik, műkereskedők alkudoznak a képen,

SIRKÖVEK

PFEIFER ÉS HESZKY

Kőfaragómesterek sírkőraktára

**Városi üzlet: Budapest. VII.,
Károly-krt 3c. Dob-u sarok**

Budapest, X. Újtemetőnél

Telefon: 48—6—47.

Telefon: 34—9—95.

egymást tullicitálva, de Zalzkammer minden ajánlatot visszautasít. A százezres frank ajánlatok egyre emelkednek, már a milliót is eléri egyik ajánlat, végül két millió frankért eladja az ős Zalzkammer családi képét. És most ez a kép, ez a zsidó fej egy francia dúsgazdag mágnás gyűjteményébe kerül. A legszebb falra, a legelőkelőbb helyre.

Az új tulajdonos büszkén mutogatja Rembrandt, a nagy mester remek alkotását.

És az öreg, évszázados Zalzkammer, a hollandi zsidó drágakő-kereskedő megint segített egy késői utódján, aki hűtlenül eltávolodott nemes ősétől.

Még abban is igaza volt az öregnek, amikor azt mondotta: ha ez a kép többet fog érni, mint öt szépen csiszolt gyémánt kő, hol leszünk mi akkor, kedves Rembrandt?! ...

Sok sok évszázad mult el azóta, de az öreg Zalzkammer ma is él, jótékonykodik, mert szíve gyémántból való, mint ahogyan Rembrandt mondotta...

Hamvas Sándor:

A kis Blau ...

Könyvek és dossziék, levelek fölé hajolva dolgoztunk... az idő észrevétlenül suhant el felettünk. Csend volt, csak a tollak sercegettek s az írógép kattogott a gépirónő keze alatt...

Aztán a forgóajtó meglendült és fürgén, mint valami virgonc kölyök, becsöppent közénk a kis Blau...

Blau talán a legalacsonyabb zsidó Pesten: olyan kicsi, hogy a mezuzot sem éri fel... Széles fülein vörösen átsüt a nap, orra hajlott... a háta is egy kicsit... a szeme azonban élénken csillog, olyan mint a gyémánt.

Az élete pedig: bizony, volt úgy, hogy sokan köszöntek neki és előre, mielőtt leemelhetette volna kalapját, sőt volt úgy is, hogy a sarki rendőr is sisakjához lendítette mutatoujját, de fordult a kerék és akkor már a kis Blau köszönt sokaknak.

Mindenesetre le kell rögzítenünk az igazságot, hogy sokan szerették a kis Blaut s még többen kedvelték... és sokan haragudtak rá, még többen gyűlölték... sokan nevettek rajta, még többen gúnyolták, pedig a kis Blau egyáltalában nem akart mást, csak élni.

Tehát ő az, akibe úton-útfélén belebotlunk, ahol nem is sejtjük, élénk kerül... ha, enyhén szólva, „kiküldjük” a szobából vagy az irodából, ő visszajön, ha nem is az ablakon, de a hátsó ajtón és mi kényszeredetten megadjuk magunkat sorsunknak s veszünk tőle ceruzát. És persze nem tudjuk, hogy ő milyen keserűket nyel ilyenkor, s hogy nem önmagától „jött” vissza, hanem valami más küldte: valami más, amt úgy hívnak, hogy :család!

... S a kis Blau odapattan elé, halkan, szívélyesen s kissé alázatosan köszön. És már menne befelé a főnök szobájába, de utána szólók:

— Blau úr, ma nincs üzlet. A főnök úr nagyon rossz kedvű!...

A kis Blau szemében ijedt fények csillognak s fejét a vállá közé húzva sopánkodik. Sokat beszél, elmondja, hogy nagyon kell a pénz, minden fillérre szüksége van...

Mindezt persze úgy mondja el, mintha tőlem függne minden, holott ő éppen úgy tudja, mint én, hogy mindenféle vásárlást először be kell jelenteni a főnöknek, az ő beleegyezését kérni. És addig beszél, amíg végre is azt felelem:

— Nem bánom, hát menjen, kísérelje meg, nekem mindegy... de én csak a maga érdekében szoltam az imént... Hiszen nincs fél-órája, hogy kitessékelt egy hadirokkantat... hát gondolja, hogy akkor magával kivételt tesz?

A kis Blau széttárja kezét és ravaszskásan pislog:

Cégjegyző úr csak bízza rám!... — mondta és már vitte is a kollektív táskát a főnök irodájába...

—][—

Nem tudjuk, hogy mi történhetett odabent, ez örök titok marad, de percek múlva feltárult az ajtó és megjelent a kis Blau, mögötte a főnök. A főnök haragos volt, de nem mutatta, csak a hangján lehetett érezni, míg a kis Blau szeme győzedelmesen fénylett.

— Kérem, vegyenek egy tucát ceruzát, s fizessék ki... — mondta a főnök és a kis Blau szeme még jobban felfénylett.

Mindnyájan csodálkoztunk s magunkban elismertük, hogy a kis Blau valóban ügyes ember s ő az élet győztese. Sietve leszámoltam a pénzt és átvettem a tucát ceruzát, amely nem volt jobb, mint amit a közeli pairkereskedő szállít, de viszont nagyobb volt az ára...

A főnök ezalatt ott állt a kasszánál s némán figyelte a jelenetet. Nem szolt egy szót sem, pedig látni való volt, hogy az ajkán lógnak a kemény szavak s vonásai között titkolt harag bujkál.

A kis Blau azonban ügyet sem vetett reá, a pénzét zsebrevágta, kollektív táskáját bezárta és meghajolt a főnök felé:

— Nagyon szépen köszönöm, Roesmann úr... alásszolgája!...

Hanem a főnökből ekkor nagy erővel tört ki a visszafojtott hang:

— Igen, alásszolgája... de figyelmeztetem, többet ide be ne tegye a lábát! Már elég volt belőle, bodogítson mást vagy másokat!

Hirtelen csend lett s mindnyájan úgy éreztük, hogy nagyon kegyetlenek voltak a szavak.

A kis Blau fejét mellére buktatta, megtörtén, összeroppanva állt ott s szája vonaglott. Szeplős arcán éles fájdalom vergődött s szeme elborult, mintha fátyol terült volna reája...

Igaz, hogy már sokszor mondták neki ezeket a szavakat, sokszor beléjük ütközött, tehát megszokhatta volna már. Mégis most homlokára rajzolódtott sértett önérzete és lelke minden fájdalma: néma felajdulás volt.

... Pillanatok teltek el... A főnök már készült visszamenni irodájába, amidőn megszólalt a kis Blau:

— Cégvezető úr, tessék a pénz, visszaadom... és kérem vissza a ceruzákat!

Halkan beszélt, de mindenki meghallotta és meghallotta a főnök is.

A kis Blau a pénzt visszaolvasta a pénztár márványára... És csak állt, állt, nézett, szeme körül összeráncolódtott a bőr... nagy szavak készültek benne, a harag egészen elöntötte, de mégsem mondta ki a szavakat, hanem csak hangtalanul tádogott és izgalomtól reszkető kezével a köteg ceruza után nyult...

A főnök szánalommal nézte a kis Blaut, majd türelmetlenül rászólt:

— Hallja, Blau, nekem ne adja a megsértettet!... Nekem ne előkelősködjön itt... mert ... Hát nem akarja megérteni, hogy engem is szorít az élet?!... Hogy nekem is szükségem van minden fillérre?... Hogy minden nap egy küzdés? Hogy nincs éjjelem, nincs nappalom?... — Feljebb fokozta hangját: — Tegye el a pénzét, vigye, vigye!... És ezután már úgy intézze, hogy havonta csak egyszer jöjjön!... Csendesen tette hozzá: — Mert nálunk nem fogy már annyi ceruza, mint azelőtt!...

Akkor megfordult és sietve bement a szobájába. Az ajtó kissé hangosabban csapódott be mögötte...

—][—

A kis Blau szeme fénylik, a hangja meleg és vidám...

— Mégis jó ember, mégis jó ember... — mondja.

Hosszan elnézem a kis Blaut.

— Mondja Blau úr... maga panaszkodott, hogy nagyon kell a pénz és mégis visszaadta?

A kis Blau sóhajt, félrepislog:

— Nézze cégvezető úr, nekem holnapra is kell gondolni. Én nem veszíthetek el egy ilyen helyet. Énrám otthon várnak, nekem holnap is kell hazavinnem pénzt... Tudja ez egy olyan resztkír volt: vagy — vagy... De én biztos voltam a dolgomban, hiszen ismerem az emberek lelkét... És higgye el, ha én szó nélkül távozok a pénzzel, itt soha többet nem adok el egyetlen ceruzát sem!... Hát ezért volt minden...

Mosolyog... Mennyi élet, mennyi bölcsesség!...

És a kis Blau szeme nevetőn fénylik: győzedelmesen, mert ő az élet igazi győztese...

Szomorú, szomorú jelenségek

A budapesti kereskedelmi kórházat magyar zsidó kereskedők alapították, tartották fenn és építették ki az ország egyik legjobb gyógyítóintézményévé. Jóval a kötelező nyugateurópai betegbiztosítási rendszer bevezetése előtt gondoskodott a Ferenc József — kereskedelmi kórház arról, hogy a legszegényebb kereskedőnek, tisztviselőnek *felekezetre való tekintet nélkül* is orvosa, gyógyszere legyen, ha szüksége van rá.

Ebből a kórházból fejlesztették ki a MABI-t, a Magánalkalmazottak Biztosító Intézetét, amely a régi kereskedelmi kórház helyén áll. A felhőkarcolószerű központi épület mögött még mindig ott emelkednek a régi, a népnyelv által *zsidó-kórháznak* nevezett intézmény különböző betegpavillonjai.

Az épület előkertjében nemrégén szobrot állítottak fel. Meghatóan szép — kissé novellisztikus — alkotás.

Egy ifjú nő súlyos betegen fekszik. A férj térdepelve a kerevetre borul, zokog. Jézus simogatja a beteg fejét, hogy enyhítse fájdalmát és vigasztalja a kétségbeesett férjet.

A keresztény könyörületesség szimboluma ez.

Nincs és nem lehet a szobor ellen semmi kifogásunk.

Mi csupán azt fájlaljuk, hogy ezen az intézményen, amelynek minden téglája zsidó áldozatkészséget lehel, semmi sem hirdeti, hogy

alapítói és hosszú évtizedeken keresztül fentartói *kizáróan* zsidók voltak.

Mi úgy tudjuk, hogy a keresztény tanítás az igazságosságot, a méltányosságot is hirdeti. És méltányos, igazságos volna valamiképpen megemlékezni a zsidó könyörületességről is, a kórház áldozatkész zsidó alapítóirol, a zsidó szeretetről és emberbaráti gesztusról, amellyel egyszerű polgárok ezt a nagyszerű intézményt megteremtették.

A zsidó eszmét — sajnos — német minta szerint elsikkasztották az intézet jelenlegi vezetői és hogy minél tökéletesebb legyen az új szellem diadala, zsidó orvost csak a *legkivételesebb* esetben alkalmaznak a zsidó humanizmus e csarnokaiban ...

—][—

Megdöbbentő és félelmetes arányokat ölt a megkeresztelkedés. Már nem csupán a nagyvagyonok képviselői, vagy a kis stréberek és mindenre elszánt karriervadászok hagyják ott hitüket, hanem olyan férfiak is, akik még a közelmúltban hangosan hirdették a zsidósághoz való tartozásukat.

Lakatos László, író és hírlapíró, akitől még néhány hónappal ezelőtt a zsidó felekezeti sajtó egyik-másik orgánumban faji önértéktől duzzadó cikkeket olvastunk és aki egyszer azt írta éppen a megkeresztelkedőkről: „vajjon levetheti-e a néger fekete bőrét, vajjon megtagadhatja-e a zsidó faji hovatartozását?”

Az önértékes és karakteres *Lakatos László most megfelelt erre a kérdésre*: ellentétben eredeti felfogásával, most csodát művelt. Levetette a fekete bőrt, a megkínzottak, az üldözöttek, a társadalomból kivetettek bőrét és *magára öltötte az antiszemita palástját*.

Félelmes és megdöbbentő! Nem találunk más szavakat. A felekezeti hírlapírás egyik reprezentánsa *árulója* lett hitének, *aki pedig minden sikerét zsidóknak köszönheti: zsidó kiadónak, zsidó színházigazgatónak és zsidó közönségnek ...*

Ha van egy cseppnyi önérték a pesti zsidókban — *mint ahogyan nincs* — bojkottálják a lapokat, ahová *Lakatos* ír és bojkottálják a színházat, amely *Lakatos* darabját előadja. És bojkottálják *Lakatos* az embert, aki zsidó önértéket hirdetett zsidó lapok hasábjain a magyar zsidóság számára és *mint egy színpadi átváltozóművész, a következő percben fellépett a zsidó önérték és szolidaritás gondolata ellen*.

—][—

Milyen legyen a zsidó sajtó? ... Milyen legyen a mai zsidó ujságíró? ...

Egy amerikai imádságos könyvben ima foglaltatik az ujságírókért. Nem éppen a zsidó sajtó munkásainak lelki üdvössége és földi sikere érdekében, hanem általában a toll képviselőiről szól ez az ima. És amit itt olvasunk, fokozottabban áll a harcban álló zsidó nemzet, a zsidó nép ige-hirdetőire:

„Ők hordozzák a felelősséget a nép lelki egészségéért, szellemi és testi teljes épségéért. Legyen áldás fejükön, ha az erkölcsi igazságot hozzák napfényre, amely különben sötétben maradna. Tedd őket erős férfiakká. Adj nekik, Istenünk, minden napon egy csendes percet, amikor meghallják a Te szavadat, amikor kipihenhetik magukat Tenálad.”

Gyönyörű sorok. Bibliai mélység és csodálatos tisztaság van bennük.

De hol van a magyar zsidó sajtó az elhivatásnak ettől a kristályosan világos felismerésétől?!...

dr. G. Gerő László:

Keresztény költő zsidó drámái

Megmagyarázhatatlan: Gettóban éltek a zsidók és sárga foltot viseltek. És ugyanabban az időben akadt költő, aki egy-egy a gettóból kiengedett hadseregszállítón, bankáron kívül, soha életében nem láthatott más zsidót, mint a gettónak elnyomorodott, megcsúfolt és megvetett fiait és mégis nagynak, dicsőnek tartotta a zsidó népet.

A XVII. században élt ez a költő, Párisban, XIV. Lajos, a Napkirály ragyogó udvarában. Mégis, midőn műveiben zsidókat jelenített meg, nem a csúfolt házalókat tette nevetség tárgyává, hanem Istenért és hazáért lelkesedő, önfleáldozó hősöknek ábrázolta őket. Csodálatos költeményekben utánozta a zsoltárokat és olyan megkapó hangot adott a Cionba visszavágyó, ősi földje romlását sirató, száműzött zsidó keservének, melyhez hasonló erővel csak közel másfél évszázad múlva írt a másik nagy nemzsidó költő: lord Byron.

*

Jean Racine (1639—1699) a legnagyobb francia drámaíró. Jezsuita iskolában nyerte kiképzését s bizonyára ott tett szert arra a bibliai ismeretekre és ott tanulta meg Jeruzsálem földrajzát és a bibliai elbeszéléséhez fűződő apró zsidó mondákat, melyekre zsidótárgyú műveiben apró utalásokat találunk.

Családja papnak szánta, ő író lett.

Drámaírói működése elején írja *Berenice* c. drámáját, amelynek tárgyát a zsidó történelem egyik legtragikusabb korszakából vette, Jeruzsálem második pusztulása idejéből.

A szép zsidó királylány, Berenice büszke, királyi alakján kívül ennek a drámának nincsenek zsidó vonatkozásai, zsidó hangjai.

Racine tárgyát tisztára a római történetírók szemszögéből tekintette. Cselekménye az *államraison* körül forognak s az állam, Róma érdekének kénytelen engedni a két szerencsétlen szerelmes: Titus, a császár és Berenice a keleti királynő, kik nem köthetnek házasságot.

Racine versengve írta meg ezt a darabját kora második klaszikus francia drámaírójával, *Corneille*-el, kinek „Titus és Berenice” c. drámáját ugyanekkor (1670 októberében) mutatták be Párisban, mint Berenicét.

Corneille darabjának nincs zsidó vonatkozása.

Kilenc év múlva Racine elkedvetlenkedve vonul vissza a színpadtól, udvari történetíróvá nevezik ki és XIV. Lajos felolvasója lesz. Csak tizenkét év múlva veszi fel újra az irodalmi tollat és megírja a király morganatikus felesége, Maintenon asszony leánynevelő intézete számára két bibliai drámáját, melyek drámaírói pályájának csúcspontját s egyben végét jelentik.

*

„Eszter” tárgya a purimi megillah jól ismert története. Mégis

mennyi művészi finomsággal dolgozza fel Racine, mennyi emberit visz alakjainak jellemébe, cselekedeteibe, beszédébe. A klasszikus iskola dogmájának, a hármas-egység (hely, idő és cselekmény egységének) tiszteletben tartása arra készítette, hogy a történetet néhány órára vonja össze s ami ebbe az időbe s a királyi palota egy termébe el nem helyezhető, azt a szereplők mondják el. A darabnak ünnepi játék jellege s az a körülmény, hogy a leányiskola növendékeinek előadására íródott, ösztönözte a költőt arra, hogy az egyes jeleneteket kórusokkal fesse alá, vagy hidalja át. Így keletkezett az a sok szép zsoltáros költemény, mely „*Eszter*”-t oly remekké avatja, miképen a nem sokkal utána keletkezett „*Athalia*”-t.

„*Athalia*” tárgya a *királyok könyvéből* ismeretes.

Az özvegy Athalia zsidó királyné kiirtja családját és maga lép trónra. Baált szolgálja, nem az Istent. A jeruzsálemi Templom főpapja azonban megmentett a vérengzésből egy kisgyermeket, ki így most Dávid királyi családjának egyetlen élő sarja. A gyermeket a Szentélyben felnevelik s midőn Athalia gonoszságának mértéke betelik, a gyermeket kikiáltják királlyá, Atháliát pedig megölik.

A francia drámában szokatlan nagy személyezettel és színes tömegjelenetekkel készült darab első előadásakor úgyszólván megbukott, csak negyedszázaddal a költő halála után került a nagyközönség elé, mely kitörő lelkesedéssel fogadta s Athalia azóta is a francia drámairodalom legklasszikusabb alkotásának számít.

Később Mendelssohn, a nagy zsidó zeneszerző írt hozzá kísérlenét..

Érdekes szép kísérlet volna manapság héber színpadon bemutatni Racine két bibliai zsidó drámáját, „*Esztert*” és „*Atháliát*.”

Két karéneket mutatunk be Racine zsidó drámáiból.

—] [—

ATHÁLIA III. FELVONÁS, 7. JELENETÉBŐL:

JOÁD FŐPAP:

*A pusztulás nyomán
új Jeruzsálem épül és ragyog
és halhatatlan jel van homlokán!
Földi népei daloljatok:
Jeruzsálem szebb lesz, mint hajdanán
s mindenfelől özönlének oda
gyermekei, kik nem látták még soha!
Emeld, emeld fel büszke homlokod,
Ó, Jeruzsálem s lásd: Ime, királyok
csodálják híred és hatalmasságod
s áhitattal csókolják meg porod.
A te fényedben járnak mind a népek,
boldog, Cion, ki szolgálhat tenéked,
lelkében tűz gyul és szent láng lobog!
Egek, hullassatok rá harmatot
és szüljön Messiást áldott vidéked!*

ESZTER I. FELVONÁS 2. JELENETÉBŐL:

ESZTER:

*Daloljatok egy régi dalt, leányok,
mely annyi, annyi könnyet csal szemembe,
Cion gyászáról énekeljete!*

EGY ZSIDÓ RABNŐ:

*Dicsőséged hová lett, ó, Cion?
A nagyvilág csodálta ékességed,
s hatalmad, híred, ime, jaj mivé lett?
Fájdalmas emlék hulló romokon.
Láttunk egykor az égre törni fennen
s látunk mostan a mélybe bukva lenn.
Száradjon el, bénuljon meg a nyelvem,
ha valaha fájdalmad feledem
s nem zendül rólad mindig énekem!*

AZ EGÉSZ KAR:

*Ó, istenáldott rétek, Jordán partja,
termékeny völgyek, órjas, szent hegyormok,
ahol csodák jeleznek minden foltot,
hát atyáinknak földjét nem láthatja*

AZ EGYIK LEÁNY:

*soha többé néped, mely szertebolygott?
Mikor épülnek újra falaid,
mikor épül fel tornyod, ó Cion?
A világ minden népe a dalait
mikor zendíti lakomáidon? ...*

Berend Pál:

Goethétől-Horst Wesselig

Németországban nagy konjunkturája van az antiszemita irodalomnak. Mostanában hazajött barátaim mesélik, hogy a kiadók minden árat megfizetnek a zsidóellenes regényekért, vagy történelmi vonatkozású antiszemita írásműért. Ha vérvádról van szó, annál jobb. A jobbfajta, magára valamit adó német napilap napjainkban folytatásos regényt közöl a damaszkuszi, a tiszzaeszlári vérvádról, továbbá a háborúelőtti, Beilisch-féle, állítólagos rituális gyilkosságról, és a jámbor közönség falja ezeket a tendenciózusan beállított históriákat.

A német nép valamikor Goethét olvasta. Azután meglepő fordulattal áttért Courts-Mahlerre, az édeskés, szentimentális és limonádéízű írónőre, akinek könyveiben fejezetenként legalább három gróf köt hat varrólánnyal házasságot.

Innét kétségkívül már csak egy lépés választott el a vérvádtól. Közbejött, igaz, a nemzeti szocializmus és most konjunkturája van a rituális gyilkosságnak. Bizonyos azonban, hogy a német lélek nemzeti szocializmus nélkül is boldogan, kéjjel merül el olyan munkák tanulmányozásában, ahol adva van egy kis, üldözött, számkivetett nép és velük szemben a diadalmas, fölényes, szőkehajú, kékszemű árja. Minden német szív hevesebben dobog, ha akár irodalmi keretben is, de ütnek egyet a zsidón. Egyet, de ha lehet, inkább többet . . .

A tiszzaeszlári per főügyészének, a vérvád hivatalos képviselőjének emlékiratait nemrégiben jelentek meg Budapesten. Bary fő-

ügyész jobb sorsra méltó igyekezettel próbálta posthumus munkájában kimutatni, hogy nem Eötvös Károlynak, a per zseniális védőjének, nem a felmentő ítéletet hozó bíróságnak, nem a magyar liberális közvéleménynek, nem Európa akkori vezető jogászainak volt igaza, hanem neki, **Bary** Zoltánnak. Érthető emberi makacsság. Valaki a keresztény népek nevében kísérli meg a vádemelést és kitűnik róla, hogy lázas, korlátolt agyvelők, gonosz és elszánt izgatók elgondolásait képviselte az ügyészi székből.

Bary főügyész félezer oldalon igyekszik bizonyítani — néhány évtizeddel halála után, tehát mindenfajta rágalmazási per veszedelme nélkül —, hogy mindenkit megvásárolt a zsidóság, akinek a tiszzaeszlári perben valamiféle döntő szerepe volt, vagy lehetett. **Bary** szerint ez volt a magyarázata a felmentő ítéletnek.

Ezt a fantasztikus könyvet vásárolta most meg a legnagyobb náci lapok egyike és oldalas kommunikében harangozza be minden idők „leghitelesebb” dokumentumát a zsidóság ellen a vérvád valósága mellett. A derék németeknek lesz mit olvasniuk vagy féleven át a reggeli kávéhoz. A vaj ugyan hiányozni fog, mert a nemzeti szocialista rezsim ezt nem tartja fontos tápláléknak, de a mindennapi vérvád-folytatás meglesz. Amilyen derék, türelmes nép a német, boldogan cseréli fel a vaját vérváddal.

Az embernek azért megfájdul a szíve, hogy mit csináltak a náci-agitátorok alig három esztendő alatt Németországból, milyen irodalmi és szellemi táplálékkal él ez a különben nem tehetségtelen nemzet és miféle eszközökkel próbálják vezetői az ember ősi, szadista fantáziáját és elnyomott kívánságait felébreszteni . . .

*

Az sem utolsó dolog, hogy a legelőkelőbb német könyvkiadó gyűjteményes munkát jelentetett meg a közelmúltban „Die grossen Deutschen” cím alatt. A **nagy németek** közé tartozik Goethétől kezdve mindenki, aki a német szellemet és művelődést egy lépéssel előbbrevitte. Heine ennek ellenére nincs közöttük. Biztosan betiltának a könyvet, gondolja az ember és együttérez Wilhelm von Scholz úrral, a munka szerkesztőjével, az igen jónevű német íróval.

De pár lappal odább rájön, hogy Wilhelm von Scholz semmiféle részvétet nem érdemel meg. A „**nagy németek**” között ott van **Horst Wessel**, ez a huszonhároméves fiatalember is, aki Hitler brigádjának egyik altisztje volt és állítólag a kommunisták elleni közelharcban esett el. Nyugodjék békében. Nem akarjuk sírjában háborgatni és inkább elismerjük, hogy becsületben meghalt Hitler szolgálatában.

De semmivel sem lehet jobban illusztrálni az egykor európai színvonalú német nemzet szellemének fájdalmas süllyedését, mint hogy Horst Wessel, a kézigránátos és revolveres, berlin-külvárosi náci-harcos ugyanazon könyvben szerepelhet Goethével, Nagy Friggyessel, Humboldttal, Nietzschével és Schopenhauerral. Meg kell borzongani a tárgyilagos megfigyelőnek is, hogy milyen távlatok jelentkeznek a nemzeti szocializmus „**szellemi**” programjában! . . .

*

Egy budapesti keresztény orvostanár, aki legutóbb Berlinben járt, beszéli, hogy a világhírű berlini egyetem rektora egy huszonhatéves fiatalember, aki nyilván remekül vezényli a közös munka-

szolgálat alkalmával az öreg-professorokat. Multja erre predestinálja. Tudományos érdemei azonban nincsenek. Legalább is a mai napig. Nem tartom viszont kizártnak, hogy felsőbb rendeletre kisorsozzák egy emigráns zsidó tudós felfedezését és a dicsőséget ünnepélyes keretek között átadják a berlini egyetem rektorának.

Igy áll a helyzet és aki azt hiszi, hogy ez a német nép magánügye, nagyon téved. Évtizedek kellene majd hozzá, ha ugyan nem száz esztendő, amíg a történelem végleg elsöpri a mostani német uralomnak még a nyomát is. Mert lehet, hogy pár éven belül megbukik a rezsim. De azt a pusztítást, amit Európa szellemi életében okozott, nem lehet egyhamar kiheverni. A szellemi életbe nem lehet egyszerűen beletaposni és azután újból felébreszteni. A szellem nagyon érzékeny valami és egy jól irányzott rúgással egy évszázadra el lehet némítani . . .

*

„Európa lelki életének lezülése egybeesett a német zsidók kiűzésével” —, a késői kor története ezt fogja megállapítani. És bizonyos, hogy a zsidóságot, amelyet ma egynehány országban igyekeznek megsemmisíteni, a história véglegesen rehabilitálja, mint a világtörténelem egyik legnagyobb, legtehetségesebb és legmélyebb erkölcsi tanítással rendelkező népét. Az a mártírium, amit a mai zsidóság visel, előkészítője a zsidó nép egyetemes, nagy reneszánszának nemcsak Palesztinában, hanem az egész világon.

A zsidóság mostani szenvedései végül is azzá tesznek bennünket, amivé régen kellett volna lennünk: szellemi kapacitásunk mellett testünkben és faji tulajdonságainkban ellentállóvá, acélossá.

A közelmúltban ünnepelték dr. **Bródy Ernő**, országgyűlési képviselőt abból az alkalomból, hogy 30 évvel ezelőtt kapott első ízben mandátumot Nagyszöllősen. Ebből az alkalomból a pesti **Egyenlőség**, a magyar asszimilansok dícsérdista lapja a következőket írja:

„**Bródy Ernő** a magyar szabadselvűség küzdelmeinek egyik legelkessebb bajnoka, aki heroikus küzdelmet folytat a polgárság **szabadságjogaiért** és a magyar zsidóság

jog egyenlőségéért . . .”

Nem akarunk ünnepontok lenni, de ne mhallgathatjuk el — bár elismerjük, hogy **Bródy dr.** a szabadelvűség és a jogegyenlőség **leghangosabb** szószólója fórumokon és a parlamentben — a hitközségi alkotmány keretén belül **éppen ő** buktatta el az általános, egyenlő és titkos szavazati jogot.

. . . És nem hallgathatjuk el, hogy **nagy zsidó** politikus fia nincsen felvéve Ábrahám ősatyánk szövetségébe . . .

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. — Romániában 400 leu.

Szerkesztőség: Budapest, VI., **Andrássy-út 84.** **Telefon:** 1-211-64.

Kiadóhivatal: Bukarest, N. Filipescu 57., Bratislava, Venturska 5.

Kiadja: a **Világvándor kiadóbizottsága.**

Az Új Út m. t. Olvasóihoz !

Az elnémult ÚJ ÚT m. t. előfizetőit azzal kártalanítjuk, hogy az előfizetések leráratáig díjmentesen küldjük lapunkat.

A „VILÁGVÁNDOR”
kiadóhivatala.

Dr. James Edward Freeman washingtoni protestáns püspök az amerikai vallásvezetők nevében a palesztinai mandátum erőteljesebb végrehajtása érdekében jegyzéket nyújtott át Sir Ronald Lindsay brit követnek, amely különösen a zsidóbevándorlás megkönnyítését célozza.

*

A washingtoni kongresszus egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy Chaim Salomon-nak, aki az amerikai szabadságharcban érdemeket szerzett, szobrot állít.

*

A közelmúltban elhalt archäologus Salomon Reinach nagyértékű könyvtárát Lyon városnak hagyományozta. A városi tanács elhatározta, hogy a nagy tudós után utcát nevez el.

*

A frankfurti főpolgármester rendeletet adott ki, hogy a Paul-Heyse-Strasse nevét megváltoztassák. P. Heyse, a Nóbeldíjas költő ugyanis anyai részről zsidó származású.

*

A castorikai új érsek egy nála tisztelegő küldöttség előtt ünnepélyesen kijelentette, hogy az elnyomott zsidóság támogatását szent kötelességének tartotta és tartja.

*

A zsidókérdés csak akkor fog megoldódni, ha a zsidók és a többi népek közt ismét rangegyenlőség lesz.

(Pinsker.)

Mindenütt, ahol zsidók élnek, heterogén csoportot alkotnak, mely az összes népeknek kellemetlen. (Pinsker.)

*

A zsidó mindenütt ott van, de sehol sincs otthon. (Pinsker.)

*

A föld élő nemzetei között a zsidóság rég halott nép gyanánt foglal helyet. Hazájuk elvesztével bomlásnak indultak s ezt egy eleven szervezet természetében magában el nem tűri. A Római Birodalom súlyától szétmorzszolt állam eltűnik a népek szemei elől. Miután a zsidó nemzet államtestét, politikai létét elvesztette, nem bukkott a teljes megsemmisülésbe, hanem szellemi nemzetként létezett tovább. A világ borzadva ismert fel ebben a népben egy halottat, ki az élők közt bolyong. Ez a kísérteti tünemény, egy bolygó halott, egy nép, melyből hiányzik az egység és a rend, melynek se földje, se szervezete, mely már nem él és mégis az élők közt vándorol, melyhez hasonlót nem ismer a történelem, a népek képzeletére sajátos benyomást gyakorolt. És ha a kísértectől való félelem velük születik és az ember lelki, illetve idegéletében leli magyarázatát — csoda-e, ha e halott és mégis élő nép láttára nagy mértékben jelentkezett?

(Pinsker.)

*

Bárhogyan is éreznek egymással a népek, bármit különböznek is érzelmeikben, törekvéseikben, — a zsidók iránti idegenkedés terén egyetértenek.

(Pinsker.)

Harisnyáit

Harisnyakirálytól

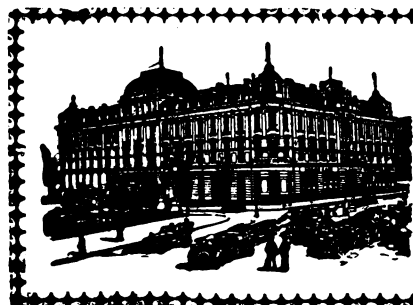
szerezze be !

Ludovít REISNER Lajos
divatáruháza

BRATISLAVA Langegasse 25

**Ingek, keztyűk és egyéb
divatcikkek nagy
választékban**

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

Ezüst

*dísztárgyak,
evőeszközök a legolcsóbb árban*

SCHLEIFER

ezüstárúüzem lerakatában

Kazinczy-u. 10. Tel.: 43-5-28.

Használt ezüstdísztárgyakat és régi ezüst pénzne-
meket a legmagasabb áron veszünk.

Ami a szülőket legjobban érdekli

Leány- és fiuruha

Leány és fiukabát

Litzmann Irma

Budapest, VI, Király-utca 18.

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

מֶשְׁכֶּר מֶשְׁכֶּר מֶשְׁכֶּר *mészárszékében*

A Pesti Izr. Hitközség baromfi vágódája!

VI., Hegedűs Sándor-u. 17.

Hunyadi téri csarnokkal szemben

Pontos kiszolgálás. Telefon: 29-1-10.

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár ut 17.

Telefon: 22-8-94

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám

TELEFON: 20-4-53

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

☞ Telefon: 42-6-97 ☞

Szőrmek, bundák, boák nagy vá-
lasztékban. Alakítások. javítások
jutányos áron készülnek

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk